

ZIE ZOO

nr. 197, juli 2025

3 Nakweek bij renkoekoeken

10

Future For Nature

Drie jonge natuurbeschermers hebben de Future For Nature Award ontvangen.

14

De korenwolf

De Limburgse natuur in GaiaZOO Kerkrade is succesvol met de herintroductie van de korenwolf.

Vanuit Warschau kwam een volwassen gorillamannetje naar Arnhem met als doel de nieuwe leider van onze gorillagroep te worden. De introductie is heel voorspoedig verlopen met dank aan de zorg en toewijding van onze diervverzorgers en biologen. Andere nieuwkomers in ons park zijn de twee rode titi's die sinds kort in de Mangrove zijn te ontdekken. Per 1 juni is Burgers' Zoo officieel eigenaar geworden van GaiaZOO, zoals u in diverse media heeft kunnen lezen. Qua filosofie, missie en visie liggen Burgers' Zoo en GaiaZOO sterk op één lijn en we streven ernaar elkaar op diverse punten verder te gaan versterken de komende jaren. Verderop in deze ZieZoo kondigen wij een bijzondere actie aan met GaiaZOO voor al onze abonneementhouders, waar u in de zomermaanden van kunt genieten: kom zeker een kijkje nemen in dit prachtige dierenpark in Limburg! Tot slot leest u in deze ZieZoo alles over Zoë & Silos: De Mangrove Musical.

Colofon

Redactie:

Annemarie van Lierop
Bas Lukkenaar
Constanze Mager
Karen Westerhof

Fotografen:

Theo Kruse
Christiaan Luttenberg
Ian Schoenmakers
Mira Meijer
Ruben Huis in 't Veld
#maartenvandergeest61
G. Muskens
Fotoarchief GaiaZOO

Foto:

Voorkant: Renkoekoek

Vormgeving en druk:

Drukkerij Rozijn Repró, Didam

ZieZoo is een uitgave van Koninklijke Burgers' Zoo, Arnhem. ZieZoo verschijnt viermaal per jaar. Abonneementhouders ontvangen ZieZoo gratis.

ISSN:

1876-1798

KONINKLIJKE
BURGERS' ZOO

Antoon van Hooffplein 1
6816 SH Arnhem
(026) 44 24 534
info@burgerszoo.nl
www.burgerszoo.nl

Op de agenda

12 juli t/m 17 augustus: Mangrove Musical en familieactiviteiten

Meermaals per dag beleven onze musicalsterren Zoë en Silos een muzikaal avontuur in de mangrove van Belize. Jong en oud zijn erbij in het grote Auditorium van het Safari Meeting Centre. Kom vooral ook tussen 11 en 15 uur naar de Mangrove! Daar zie je niet alleen de dieren uit de musical in het echt, maar kun je ook meer leren over de dieren in Belize. Zonder aanmelding, voor gezinnen met kinderen vanaf 3 jaar.

4 t/m 8, 12 en 13 juli: Rondleiding 'Nieuwe dieren'

Speciaal voor abonneementhouders, een ochtendronde langs nieuwe 'aanwinsten' van de dierentuin: een bezoek aan de nieuwe zilverrug en aan de titi's staat op het programma! Kosten 5 euro per persoon, de opbrengst gaat naar natuurbescherming. Aanmelding noodzakelijk.

Avondlezingen en kindercolleges

Gedurende de zomermaanden gaan de kindercolleges met zomerreces. De Avondlezingen+ voor juli en augustus zijn volgeboekt. De nieuwe data voor het nieuwe seizoen staan al vast, de thema's nog niet helemaal. De eerste twee lezingdagen zijn in elk geval 17 september en 15 oktober. Wie alvast een plek wil reserveren, kan dit doen op burgerszoo.nl/activiteiten/

Klik & meld je aan voor een van de lezingen!

4 en 5 oktober: Weekend van de Wetenschap + Dierendag

Wat een gouden combinatie; Weekend van de Wetenschap plus Dierendag! Wij vertellen al tijdens de weekenden in september op allerlei plekken meer over onderzoek in de zoo. Maar op dit weekend pakken we groter uit: doe mee met het Citizen Science-onderzoek, leer meer over dierenwelzijn bij zoo- en bij huisdieren en bezoek een film of lezing in het educatiecentrum. Aanmelding niet nodig.

4 en 5 oktober: 'Hoe werkt dit? Ocean achter de schermen'

Vrij naar het motto van het Weekend van de Wetenschap houden we op 3 en 4 oktober familierondleidingen (voor kinderen vanaf 6 jaar) achter de schermen van de Ocean. Je leert hoe we zeewater maken, hoe de bassins schoon worden gehouden en hoe de haaien worden gevoerd. Kosten 5 euro per persoon, de opbrengst gaat naar natuurbescherming. Aanmelding noodzakelijk.

Kidsclubs 2026

De maandelijkse Kidsclubs voor het schooljaar 2025/2026 zitten al best vol. Kijk op burgerszoo.nl/kids/kidsclub voor meer info en aanmelden tot uiterlijk 20 juli.

Klik & meld je aan voor een van de activiteiten!

Aanmelden

Om zich aan te melden voor een educatief programma, ga naar www.burgerszoo.nl/activiteiten/

Nakweek bij renkoekoeken - geen gelopen race

Over veel diersoorten is inmiddels zo veel kennis en ervaring aanwezig dat het bijna 'appeltje eitje' is om ze in een dierentuin aan het voortplanten te brengen. Daarom is het bij veel gezamenlijke populatiemanagementprogramma's een wezenlijk onderdeel om de voortplanting soms af te remmen, bijvoorbeeld door anticonceptie. Maar er zijn ook soorten waar het ondanks inspanningen (nog?) niet zo soepel loopt met de nakweek. De renkoekoek is hier een voorbeeld van. Bij hen is voortplanting geen gelopen race, maar lijkt het meer een hordeloop!

Een muis als cadeau

De renkoekoek (*Geococcyx californianus*) is een vogel uit de Noord-Amerikaanse woestijnen en graslanden. Bij ons is hij dan ook in Burgers' Desert te bewonderen. Hij is beslist geen vegetariër en lust allerlei dierlijke prooi: insecten, schorpioenen, jonge vogeltjes, hagedissen en kleine zoogdieren. Zelfs voor het pakken van een gifslang deinst zo'n stoere renkoekoek niet terug. Het presenteren van een gevangen prooi aan het uitverkoren vrouwtje is bij renkoekoeken een belangrijk onderdeel van het baltsritueel. U hoeft er dus niet van op te kijken, als u een renkoekoek een hele tijd lang met een dode muis in zijn snavel rond ziet lopen. Dit gedrag duidt er niet op dat hij de muis niet zo lekker vindt, maar dat hij op vrijersvoeten is!

Partnerkeuze

Renkoekoeken vormen monogame koppels. Beide geslachten investeren met nestbouw, broeden en voeren van de jongen veel in hun kroost. Dat verklaart dat mannetje én vrouwtje veeleisend zijn bij de partnerkeuze. Voor ons mensen zijn de criteria op basis waarvan een diersoort een partner kiest, niet altijd duidelijk.

In Burgers' Zoo leven daarom meerdere renkoekoeken, ook in verblijven buiten het zicht van publiek. Dit geeft ons de mogelijkheid om voor deze kieskeurige vogels meerdere potentiële partners bij de hand te hebben. Door goede observatie zie je wel welke individuen interesse in elkaar hebben.

Veel stappen te nemen

Als een koppel is samengesteld, dan zijn de volgende hordes nestbouw en het leggen van een bevrucht ei. Het eerste lukt over het algemeen goed, maar zeker bij nieuwe koppels zijn de eieren lang niet altijd bevrucht. En dan moet het uitbroeden nog beginnen! Hoewel renkoekoeken daadwerkelijk tot de koekoeken behoren, zijn ze in tegenstelling tot bijvoorbeeld Europese koekoeken geen broedparasieten. Zij zorgen zelf voor het bebroeden van hun eieren en het grootbrengen van hun jongen. Dat wil zeggen: dit horen ze te doen. Niet altijd loopt het volgens het boekje. Af en toe verdwijnt een ei of kuiken zomaar - zeer waarschijnlijk in de snavel van een ouderdier. Of dit alleen afgestorven eieren zijn en zwakke of ziekelijke jongen? Wie zal het zeggen!

Soms beginnen de ouders uitgekomen kuikens ook voorbeeldig te voeren en te verzorgen, maar verliezen ze na een paar dagen schijnbaar uit het niets de interesse in hun kroost.

Kennis bundelen

Renkoekoeken worden niet in heel veel dierenparken gehouden en overal kost het veel moeite om jongen te krijgen. Hoewel het geen bedreigde diersoort is, monitort Burgers' Zoo voor alle houders in Europa het stamboek, om zo meer kennis te vergaren en te leren van successen en van tegenslag. Onze diervverzorgers en biologen stoppen veel aandacht en moeite in deze soort, met observaties, door eieren een groot deel van de broedduur in de broedmachine te leggen, door speciaal voedsel aan te bieden voor het voeren van net uitgekomen kuikens en ga maar zo door. Dit resulteert in de beste resultaten binnen Europese dierentuinen, met bijna elk jaar toch nog één of meerdere uitvliegende jonge renkoekoeken. En toch is elk groot geworden jong bij renkoekoeken een feest waard en een klein wondertje!

Tekst: Constanze Mager

Geen dagelijks brood

Het jaarthema van de Nederlandse Vereniging van Botanische Tuinen (NVBT) luidt 'plant en mens'. Een makkelijk thema om over te vertellen, want waar zouden wij mensen zonder planten zijn? Van bouw materiaal tot medicijn, van kleurstoffen tot schaduwdonor - ook los van hun centrale rol in ecosystemen gebruiken we planten rechtstreeks op allerlei manieren! Natuurlijk ook als voedselbron: het grootste aandeel van ons dieet is plantaardig. In Burgers' Bush zijn tientallen tropische planten te zien, waarvan onderdelen worden gegeten. De waterbassinnetjes die een rijstterras vormen, laten meteen de voor mensen meest belangrijke voedselplant op aarde zien: rijstplanten! Rijst is een graansoort, net als tarwe en rogge. Wij staan echter vandaag stil bij twee soorten moerbeiplanten die in tropische landen als koolhydraatbronnen een cruciale rol speelden en deels nog steeds spelen: de broodboom en de jackfruitboom.

Kogelronde vruchten, middenin de Bush

Een mooi, groot exemplaar broodboom (*Artocarpus camansi*) staat op een centrale plek in de Bush: bij de ontmoetingsplek met het ronde afdak, vlak naast het mierenhuisje. Zijn bladeren zijn wel bijna een meter lang en eivormig. Aan de randen zijn de bladeren diep gelobd en zo is de boom vrij makkelijk te herkennen. De broodboom draagt daarnaast in de Bush regelmatig vruchten. Eigenlijk elk jaar van de zomer tot ongeveer november zijn ze te zien als lichtgroene kogels.

Met of zonder zaadjes

Van nature komt de soort uit Zuidoost-Azië, maar hij wordt nu ook in tropisch Amerika en Afrika verbouwd. De vruchten van de broodboom vormen in sommige Aziatische regio's een belangrijk basisvoedsel voor de lokale bewoners. Broodboomvruchten bevatten veel

zetmeel, net als aardappelen en granen. Men maakt er deeg van, of bakt of frituurt het in reepjes gesneden vruchtvlees. Heerlijk, broodboomvruchtenchips! Er zijn veel gecultiveerde varianten, die geen zaden meer aanmaken. Anderzijds zijn er ook cultivars die juist veel en vrij grote zaden vormen, want ook deze worden graag gegeten.

Reuzenvrucht, boven de houten trap

De vrucht van de broodboom komt niet voort uit één bloemetje, maar wordt door de hele bloeiwijze gevormd, met tal van bevruchte bloemen. Botanici noemen dit een 'vruchtverband'. Dezelfde opbouw heeft ook het familielid met de grootste boomvruchten van allemaal: de jackfruitboom (*Artocarpus heterophyllus*) oftewel nangka. De ei- tot peervormige vruchten van deze boom kunnen tot 55 kilo zwaar worden! Onze jackfruitboom in de Bush verblijdt ons ook zowat jaarlijks met vruchten, die in de

tweede helft van het jaar te zien zijn. De boom groeit links bij de bovenste trede van de houten bielzentrapp vlakbij de hoofdingang van de Bush. Zelfs vanaf het hoofdpad zijn de direct aan de stam groeiende vruchten goed te zien. In Azië wordt het onrijpe vruchtvlees in curries gebruikt en tegenwoordig wordt het ook als vleesvervanger toegepast. Dit laatste klopt weliswaar qua mondgevoel en het opnemen van smaak, maar niet qua voedingsstoffen; het blijven toch vooral koolhydraten. De rijpe vrucht smaakt zoet en wordt onder meer voor smoothies, ijs en desserts gebruikt. Zonder planten zou ons bord veelal leeg blijven. Daar mogen wij mensen best vaker bij stil staan. Misschien juist tijdens een ontdekkingsstocht langs banaan, cacao, papaja, jackfruit en broodvrucht!

Tekst: Constanze Mager

De rondere broodvrucht is kleiner dan de jackfruit, maar met 0,5-6 kilo nog steeds een aanzienlijke vrucht.

De vrucht van de jackfruitboom is veel groter en zwaarder dan de broodvrucht.

Onderzoek op de Safari

In Burgers' Zoo vindt zowel fundamenteel onderzoek als toegepast onderzoek plaats. Fundamenteel onderzoek draait meer om het vergroten van begrip en kennis in het algemeen. Toegepast onderzoek daarentegen richt zich vooral op het in kaart brengen van een concrete situatie en het oplossen van een probleemstelling. In de categorie toegepast onderzoek valt de studie die HBO-student Ian Schoenmakers in het voorjaar 2025 uitvoerde. Ian heeft voor de zoo uitgebreid de hoefdieren op de Safari geobserveerd. Qua oppervlak is dit bij verre het grootste verblijf van heel Burgers' Zoo. Maar gebruiken de dieren dit weidse gebied ook goed? We laten Ian vertellen!

Acht keer per dag alle hoefdieren checken

"Wat doet een giraffe in Burgers' Safari nu de hele dag door? En waar kan je het beste een neushoorn spotten? Voor het afstudeeronderzoek van mijn studie aan de Aeres Hogeschool in Wageningen ben ik bezig om die vragen te beantwoorden. Van 31 maart tot 9 mei heb ik drie dagen per week op acht momenten per dag onderzoek gedaan naar het gedrag en verblijfsgebruik van alle Safari-hoefdieren. En dat zijn er een heleboel! Bij sommige diersoorten heb ik alle dieren individueel uit elkaar leren houden. Maar bij de soorten waar veel dieren van zijn, heb ik geen individuele scores bijgehouden."

Genieten van het zonnetje

"Wat mij in die periode is opgevallen: de

waterbokken bevinden zich 's ochtends meestal aan de rechterkant van de Safari-vlakte, onder de bomen. De neushoorns wandelen in de ochtend rustig op hun eigen tempo richting het midden van het verblijf. Daar ligt ook voedsel. Aan het eind van de dag liggen ze graag rechts achterin de zon. Schijnt de zon volop? Dan liggen ook de gnoes meestal ergens lekker in het zonnetje. Ze zijn trouwens nooit alleen; je ziet ze altijd met z'n tweeën of meer."

Eigen plekje

"De giraffen staan vaak bij de hooiruif in het midden te eten, of staan achter in het verblijf verse bladeren te plukken. De zebra's zijn eigenlijk overal wel te vinden - bij elke hooiplaats zie je wel een paar strepen. En de spiesbokken?"

Die houden van hun rust. Ze liggen graag in hun eigen stukje links voor het hek. De andere hoefdieren kunnen daar niet bij. De spiesbokken ontspannen en herkauwen daar het liefst. Ze hebben ook minder vaak dan de andere hoefdieren een soortgenoot in de directe omgeving bij zich. Op de Safari is dus de hele dag genoeg te zien!"

Meer inzicht, meer welzijn

Meer goed gedocumenteerd inzicht in het verblijfsgebruik en gedrag van de hoefdieren zal Burgers' Zoo erbij ondersteunen om de behoeften van de dieren beter te begrijpen en het welzijn nog verder te verbeteren.

Tekst: Constanze Mager en Ian Schoenmakers

Van klein naar groot – het lezingenaanbod van Burgers' Zoo

Naar een dierentuin ga je om dieren te zien en niet voor een verhaal in een zaal, toch? Nou, dit gaat zeker op voor het gros van de dagbezoekers aan ons park. Echter, nu komt een grote maar: zowel de abonneementhouders als de gasten van zakelijke evenementen weten de verschillende lezingen en presentaties bijzonder goed te waarderen!

Avondlezingen

De trouwste fans van Burgers' Zoo herinneren zich mogelijk nog dat de avondpresentaties vroeger 'winteravondlezing' heetten. Vroeger vonden ze dan ook alleen in het donkere jaargetijde plaats. Na eerst naar tien lezingen per jaar te hebben uitgebreid, houden we in 2025 voor het eerst ook in de zomermaanden lezingen. In de maanden met het langste daglicht - juni, juli en augustus - organiseren we 'Avondlezingen+', met een deel lezing en daarna een specifieke themarondleiding. Dit kalenderjaar bezochten tot nu toe gemiddeld 357 toehoorders een reguliere avondlezing. Een geweldige opkomst, waar we trots op zijn! Gelukkig beschikken we met het Safari Meeting Centre in Burgers' Zoo over een uitstekend verzorgd zalencomplex en een Auditorium met 450 stoelen! Ruimte genoeg dus?! Toch vragen we om aanmelding, zodat ook echt iedereen een plaats heeft!

Avondlezingen+

Voor de Avondlezingen+ geldt dat we het kleinschaliger moeten houden. Immers lopen de deelnemers ook in groepen van maximaal 15 personen met gids door de zoo. Logistiek kunnen we ook in ons grote dierenpark geen themarondleiding houden voor 20 of 30 parallele groepen. Daarom is het aantal beschikbare plaatsen beperkter. Op tijd aanmelden is dus zeker nood-

zakelijk! Ook al herhalen we waar mogelijk uitverkochte Avondlezingen+ vaak, waren half mei reeds alle plaatsen voor deze zomer uitverkocht. Omdat we voor deze evenementen met een hele batterij aan Burgers' Zoo-gidsen samenwerken in de uitvoering, zijn deze Avondlezingen+ ook voor abonneementhouders niet geheel gratis. Als abonneementhouder betaalt u met €7,50 echter een zacht prijsje. En doordat de Stichting Vrijwilligers van Burgers' Zoo de hele opbrengst aan de natuurbehoudsprojecten van de zoo doneert en zelf de onkosten voor de vrijwilligers op zich neemt, is deelname aan een Avondlezing+ ook nog een gezellige, interessante avond voor het goede doel!

Lezingen voor de zakelijke gasten

Op zakelijke bijeenkomsten in het Safari Meeting Centre kan een welkomstwoord toegespitst op het dagthema gewenst zijn. Of een lezing over communicatie of leiderschap bij dieren en mensen geven serieuze verdieping met een kwinkslag en vrolijke noot. Diverse medewerkers van Burgers'

Zoo delen hun ervaringen en kennis op het podium. Dat kunnen biologen zijn, of een marketeer, diervoorzorg, manager TD of veiligheidsdeskundige. Mooi meegenomen: de hele opbrengst voor deze inspiratie- of maatwerklezingen gaat naar de Stichting Burgers' Zoo Conservation.

Kindercolleges

De maandelijkse kindercolleges op woensdagmiddag zijn inmiddels een mooie traditie. Ouders staan regelmatig versteld van hoe geduldig en aandachtig hun kinderen zo lang naar een op de jonge deelnemers afgestemde presentatie kunnen luisteren. Binnenkort gaat het kindercollege 'verhuizen'. Zodra het nieuwe educatiecentrum tegenover het panterverblijf klaar is, gaan de kindercolleges in het kleinere auditorium daar plaatsvinden. We kijken er enorm naar uit om in de komende weken alweer met de nieuwe jaarplanning voor avondlezingen en kindercolleges aan de slag te gaan. Hopelijk mogen we u ook (weer) een keer verwelkomen!

Tekst: Constanze Mager

Ze zijn er écht: rode titi's in de Mangrove

De afgelopen drie maanden stelden trouwe bezoekers van Burgers' Zoo geen vraag vaker dan: "Zijn ze er al, de titi's?". Een nieuwe zoogdiersoort in de dierentuin, dat is geen alledaagse gebeurtenis. Natuurlijk wil Burgers' Zoo zo'n bijzondere nieuwkomer tijdig aankondigen. 'Binnenkort in de Mangrove', heette het al sinds april op affiches. Gelukkig is 'binnenkort' een rekbaar begrip. 'Voor Pasen' werd door omstandigheden 'na Pinksteren'. Maar nu is deze apensoort dan daadwerkelijk te bewonderen in Burgers' Mangrove!

Uit Zwitserland

Advertentieruimte inkopen en bebording maken voor de nieuwe diersoort is duidelijk makkelijker te plannen dan de niet onbelangrijke 'rest': een internationaal diertransport en al het papierwerk regelen daar omheen, plus de vergunningen voor het houden van een 'nieuwe' diersoort binnenkrijgen. Daarbij hoeven onze titi's niet per pakjesstoomboot uit Spanje te komen, waarbij tot de eindbestemming altijd weer vertragingen en problemen opdoemen. Helemaal niet, deze titi's zijn afkomstig uit Basel, Zwitserland - het land dat bekendstaat om punctualiteit en stiptheid!

De hal verkennen

Het reikhalzend uitkijken naar de nieuwe bewoners wordt deze zomer beloond! Na een wentijd van ongeveer een week hebben de titi's toegang gekregen tot de hele Mangrove. Deze Zuid-Amerikaanse apensoort houdt zich graag in de hogere struiklaag en lagere kroonlaag van het bos op. Het is dan ook de verwachting dat deze twee titi's, vader en zoon, in het tropisch droogbosgedeelte van de Mangrove zullen blijven en geen uitstapjes naar de wenkkrabben of de veranda maken via de grond. Hun vaste stek zijn aan het oog van de bezoeker onttrokken afgebakende verblijven, aan de rechterkant van het pad na de veranda. Van daaruit verkennen ze hun territorium.

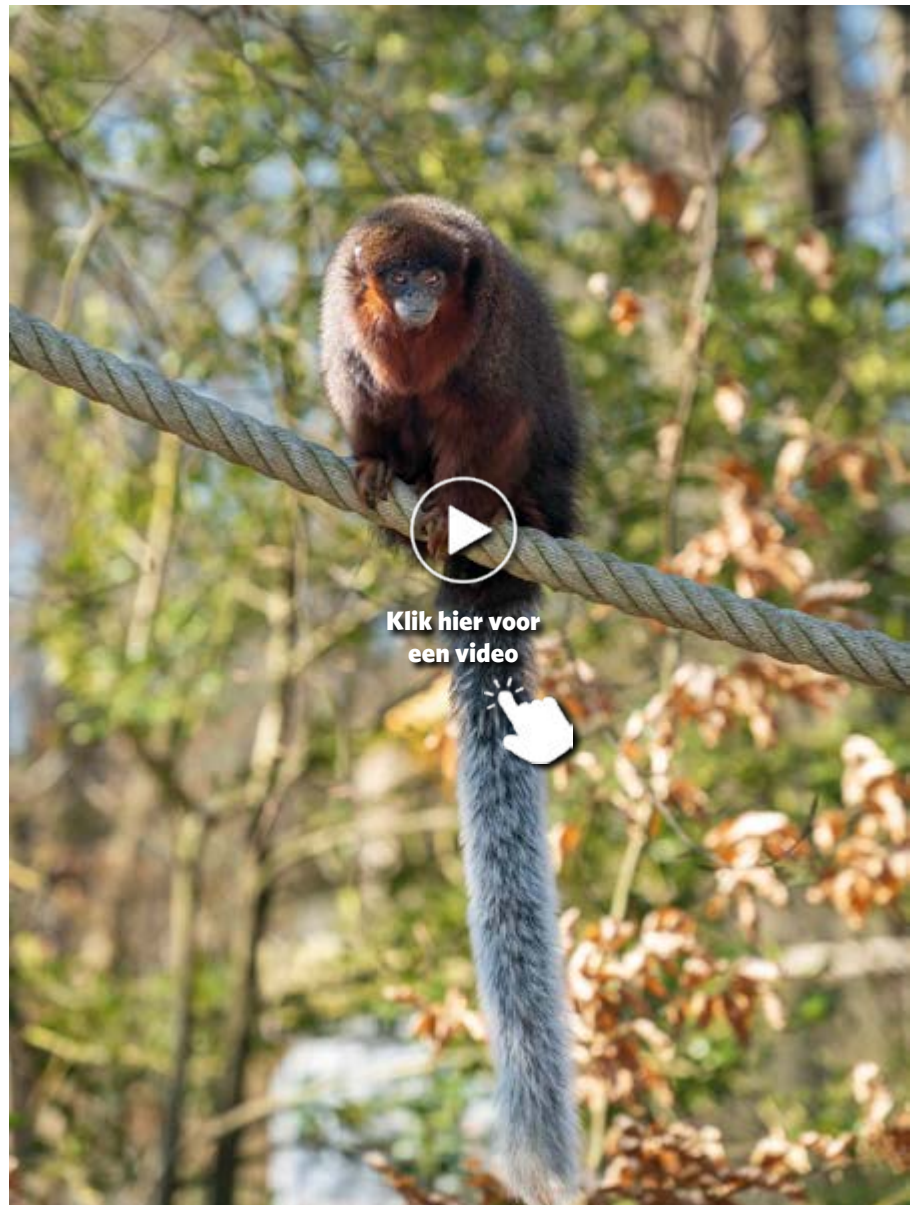
Stil zittende 'Springaffen'

De Duitse naam voor titi's, 'Springaffen' lijkt erop te duiden dat het heel bewegelijke, actieve apen zijn. Maar titi's hebben eigenlijk een vrij rustig karakter. Ze leven in kleine familieverbanden, blijven meestal dicht bij elkaar en kunnen ook behoorlijk wat tijd contemplatief naast elkaar zitten en voor zich uit kijken. Individuen met een hechte band draaien bij het rusten de grijze staarten in elkaar, een aandoenlijk gezicht. De vrij lange roodbruine vacht laat deze dieren groter lijken dan ze eigenlijk zijn. Qua gewicht zijn ze namelijk maar net iets zwaarder dan een doodshoofdaap, of als dat meer referentie geeft: ze wegen zoveel als een volwassen cavia. Als ze stilzitten, vallen ze in de natuurlijke vegetatie helemaal niet zo sterk op.

Titi's gebruiken deze tactiek ook om potentiële vijanden te ontlopen. Onderzoekers vonden het in het verleden heel lastig om titi's te tellen in het wild. Want door geen krimp te geven en niet krijsend weg te vluchten, bleven de titi's onopgemerkt. Tegenwoordig lokken onderzoekers door het afspelen van territoriumroepen de antwoordroep van titi-families uit en dan kun je makkelijker

in kaart brengen hoeveel groepen in een bepaald leefgebied aanwezig zijn. De territoriumzang laten titi's in het wild het vaakst vroeg in de ochtend horen. We hopen natuurlijk dat de vroege bezoekers in ons park daar ook een keer getuige van kunnen zijn!

Tekst: Constanze Mager

Nieuws uit de Zoo

Olifanten bij elkaar

Na een goed voorbereide introductietijd delen de olifanten Saba en Yhetoo nu samen het buitenverblijf. De vrouwtjes tolereren elkaar volledig. Dat is een heel goed teken. Of het echte vriendinnen worden? De tijd zal het leren.

Zuid-Amerikaanse reizigerspalm in bloei

De Zuid-Amerikaanse reizigerspalm (*Phenakospermum guyannense*) staat in bloei! Dat is nog niet eerder gebeurd in Burgers' Bush. De grote plant met de indrukwekkende bloeiwijze vindt u aan uw rechterhand, als u van het Bush Restaurant naar de ingang van de Ocean loopt.

Boogbekrog uit de collectie

Uit een Japans aquarium mochten we dit voorjaar een jonge boogbekrog overnemen. Het bijzondere dier wende een aantal weken achter de schermen. Daarna werd het in een publieksbassin geplaatst en aan de pers voorgesteld. Helaas kreeg het dier in juni plots een prolaps, waaraan het ondanks de zorg van dierenartsen en Ocean-team is overleden.

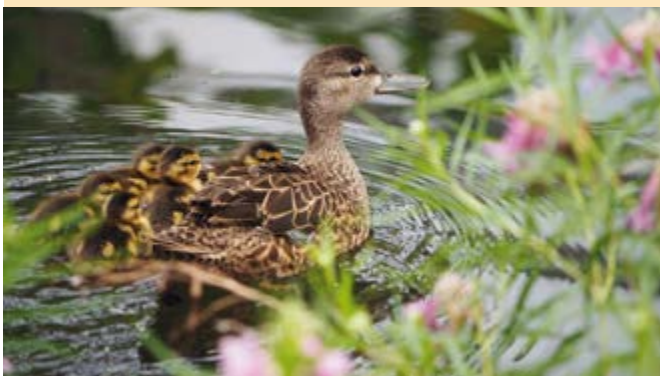
Vieroogvissen-kweek

De vieroogvissen, die dit jaar een rol spelen in de Mangrove Musical, kweken goed. Om de nakweek een goede start te geven, plaatsen we de jonge visjes tijdelijk achter de schermen. Als ze groot genoeg zijn, worden ze teruggeplaatst. En zo begint het groepje vieroogvissen mooi te groeien.

Geboortegolf Desert

Afgelopen maand zijn er bij verschillende vogelsoorten jongen uit het ei gekomen. Zo zijn er jongen bij de zwartkop-kernbijters, de rozebuikgorzen en de blauwvleugeltalingen.

Nieuwe sokken in de winkel

Nast de zeekoe- en aardvarken-sokken zijn er nieuwe designs. Daarbij hebben we ook sokken in de verkoop waarvan €1,- per verkocht paar naar Stichting Future For Nature gaat, of naar ons natuurbeschermingsproject in Belize. De maten zijn vanaf 23-28 t/m 43-46. De kindermaten kosten €6,95 en de volwassen maten €9,95.

Rectificatie

In de vorige ZieZoo is per ongeluk een verkeerde foto geplaatst bij het artikel over de *Cecropia peltata*. Hierbij de juiste foto.

Weer wilde oehoes

In ons park heeft weer een wilde oehoe gebroed. Normaal gesproken worden de jongen door de oehoe-werkgroep Nederland geringd. Dit nest werd pas opgemerkt toen de jongen al uitvlogen. Ze zijn dan te groot om te ringen.

Gorillamannetje bij de vrouwtjes

Het nieuwe gorillamannetje is succesvol geïntroduceerd bij de vier gorillavrouwtjes. Het groepje van vijf was een tijd lang alleen in het binnenvverblijf te zien. Tijdens de introductieperiode is het buitenverblijf helemaal opgeknapt. Op de foto het nieuwe gorillamannetje.

Nieuw vrouwtje Soembawalijsster

Uit Bazel is een vrouwtje Soembawalijsster gearriveerd om de twee mannetjes in de Bush te vergezellen en hopelijk tot nakweek te komen. De Soembawalijsster staat op de Rode Lijst van bedreigde diersoorten als gevoelig. Dat komt omdat de vogel in het wild alleen op de kleine Soenda-eilanden voorkomt en daar de populatie sterk afneemt.

Safari Restaurant open

In de periode dat de Mangrove Musical draait, van 12 juli tot en met 17 augustus, is het Safari Restaurant geopend voor alle dagbezoekers. Het Bush Restaurant is in die periode gesloten.

Nieuwe bloemenweide

Op de plek waar voorheen het vogelhuis (ook wel 'De Fazanterie' genoemd) stond, is nu een bloemenweide ingezaaid.

De Future For Nature Awards – jonge natuurbeschermers in de spotlights

Gelukkig zetten bevlogen mensen zich wereldwijd in voor soort- en natuurbehoud in het veld. Stichting Future For Nature (FFN) heeft zich al vanaf haar oprichting in 2008 gespecialiseerd in het vinden en steunen van 'ruwe diamanten' onder de jonge natuurbeschermers. Ieder jaar wordt de Future For Nature Award uitgereikt aan drie van hen. De winnaars mogen een presentatie geven over hun werk aan een groot publiek én elk €50.000 in ontvangst nemen om hun natuurprojecten verder te ontwikkelen. Burgers' Zoo is sinds de oprichting van FFN hoofdsponsor en ons natuurbehoudsfonds 'stichting Burgers' Zoo Conservation' zal FFN ook de komende jaren blijven steunen.

Award-uitreiking in Burgers' Zoo

Afgelopen 16 mei vond het 18^e Future For Nature Awards-evenement plaats, wederom in het Safari Meeting Centre van Burgers' Zoo. De drie winnaars zijn in de maanden daarvoor zorgvuldig geselecteerd uit ruim 300 aanmeldingen. Ruthmery Pillco uit Peru, Anthony Waddle uit Australië en Kumar Paudel uit Nepal waren de gelukkigen. Deze jonge, zeer gedreven

natuurbeschermers maken dagelijks het verschil voor de soorten en leefgebieden waar zij zich bijzonder voor inzetten. Lees meer over hun persoonlijke verhalen op de volgende pagina's.

Perspectieven op natuur in een sterk veranderende wereld

Zoals ieder jaar was ook nu de Keniaanse natuurbeschermster en olifantenexpert Saba Douglas-Hamilton de gastvrouw van de

ceremonie. Saba is al vele jaren lid van het internationale selectiecomité van FFN en bijzonder betrokken bij alle winnaars. Zij sprak het publiek toe over de schat aan nieuwe kennis over het dierenrijk die ons bereikt via moderne onderzoekstechnieken zoals GPS-tracking en AI-gestuurde modellen. Hoe gaan wij met die nieuwe kennis om? Hoe behandelen we als mens diersoorten die een ingewikkelde sociaal-emotionele belevings-

De drie Award-winnaars samen met gastvrouw Saba Douglas-Hamilton.

wereld, oude tradities en collectieve kennis blijken te bezitten? Ook de eregast dit jaar – Brigitte Baptiste uit Colombia – reflecteerde op de vraag welke positie de mensheid ten opzichte van de natuur moet aannemen. Staan wij boven de natuur, naast de natuur, of zijn we er een integraal onderdeel van?

Verbonden in een familie

In de 18 jaar dat Future For Nature bestaat, wonnen al met al 54 veelbelovende jonge natuurbeschermers een Award. Tijdens de prijsuitreiking kregen we in korte filmpjes een update van verschillende van hen. Zo vertelde Gabriel Massocato uit Brazilië over het succes van het 'gordeldier-vriendelijke honing-project' dat inmiddels in vijf verschillende provincies van Brazilië is uitgerold. Farwiza Farhan, die het Leuser-ecosysteem in Indonesië succesvol beschermt, riep mensen op om juist in deze tijd verbinding te blijven zoeken – samen moeten we ons in blijven zetten voor verandering en voor bescherming van de natuur. En Els van Lavieren en Fernanda Abra zijn twee in Zuid-Amerika werkzame FFN-winnaars, die nu samenwerken. In Brazilië opgedane kennis over op wegen doodgereden wild en de oplossingen voor dit probleem worden nu ook toegepast in Suriname. FFN ondersteunt de jonge natuurbeschermers sinds een aantal jaren niet alleen eenmalig, maar blijft ze volgen en ondersteunen. Zo bouwen ze aan een wereldwijd netwerk van natuurbeschermers dat de 'FFN Family' wordt genoemd.

Positiviteit en hoop

De recente ontwikkelingen in de wereld baren veel mensen grote zorgen. Een polariserende samenleving, dreigende handelsoorlogen en landen die zonder ethisch kompas te werk lijken te gaan, stemmen moedeloos. Op deze prijsuitreiking van Future For Nature werd duidelijk dat de missie goed voor de natuur te zorgen ons verbindt, wat onze herkomst en achtergrond ook is. Deze saamhorigheid biedt hoop. De succesverhalen van de drie winnaars laten zien wat er mogelijk is als je je met hart en ziel inzet.

De mystiek van het nevelwoud

Ruthmery Pillco tijdens haar betoog waarom bescherming van het nevelwoud in Peru zo belangrijk is.

In de uitlopers van het Andes-gebergte, tussen in mist gehulde bomen, werkt Ruthmery Pillco aan het behoud van een van de meest mysterieuze en biodiverse ecosystemen ter wereld: het nevelwoud van Peru. In deze overgangszone tussen de Hoge Andes en het Amazone-gebied leven talloze unieke plant- en diersoorten die nergens anders op aarde voorkomen. Voor Ruthmery voelde het meteen als thuis, toen ze er als pas afgestudeerde bioloog voor het eerst verbleef.

Bedreiging van boven en onder

Dit bijzondere gebied staat erg onder druk. Van boven - de Hoge Andes - breidt landbouwgebied zich sterk uit. Ontbossing voor veeteelt, koffieteelt en bebouwing bedreigen de bovengrens van het nevelwoud. Met name de bosbranden die gebruikt worden om land vrij te maken voor menselijke activiteiten bedreigen het nevelwoud. Van onderaf - de uitlopers van de Andes en de Amazone - leidt klimaatverandering tot verschuivende temperaturen. Hierdoor vormen de nevelwolken zich steeds hoger op de bergelling, waardoor lagere delen van het woud droger worden. Dit heeft niet alleen effect op de planten en dieren, maar ook op de watervoorziening van lager gelegen gebieden, zoals de Amazone. De nevelwouden functioneren als het ware als een spons voor Zuid-Amerika en de spons wordt nu langzaam maar zeker uitgewrongen.

De Andes-beer en het dwerghert

In haar werk richt Ruthmery zich onder andere op de brilbeer. Deze schuwe beer met zijn verspreidingsgebied in de Andes is kwetsbaar in het wild. Hij is een belangrijke indicator voor de gezondheid van het nevelwoud: gaat het slecht met het nevelwoud, dan gaat het slecht met de beren. Al jaren volgt Ruthmery de beren door middel

Een cameraval-foto van het Andes-dwerghert.

van GPS-zenders en met camera's. Onlangs verscheen er onverwacht een ander bijzonder dier op het beeld: het Andes-dwerghert, een zeldzame en nauwelijks bestudeerde soort die zich zelden laat zien. Voor Ruthmery voelt het alsof het nevelwoud haar een geheim heeft toevertrouwd. Een geheim dat haar sterkt in haar missie dit gebied te beschermen.

Onderzoek en verbinding

Ruthmery's missie reikt verder dan wetenschappelijk onderzoek naar de soorten in het nevelwoud. Ze werkt samen met lokale gemeenschappen, om het bewustzijn over de unieke nevelwouden te vergroten. Daarin richt ze zich speciaal op kinderen, want zegt ze: "Kinderen zijn niet de toekomst, ze zijn het heden". Zo probeert ze niet alleen de soorten van het nevelwoud, maar ook de culturele verbondenheid van de mensen met het woud levend te houden.

Kumar Paudel zet zich in voor de bescherming van één van de meest bedreigde diersoorten ter wereld, het Chinese schubdier.

Schubdieronderzoek in de gevangenis

In Nepal zet Kumar Paudel zich onvermoeibaar in voor de bescherming van het Chinese schubdier, één van de meest bedreigde zoogdieren ter wereld. Zijn aanpak is allesbehalve conventioneel: hij begon zijn onderzoek in de gevangenis. Daar sprak hij met tientallen mensen die waren gearresteerd voor het illegaal vangen en verhandelen van schubdieren. Wat hij ontdekte, was schrijnend en verhelderend tegelijk: velen wisten niet eens dat er een straf stond op wat zij deden.

De 'bosvis'

Een van de meest opvallende bevindingen van Kumar's gesprekken was hoe onbekend schubdieren eigenlijk zijn bij de bevolking. Omdat het lichaam van dit dier bedekt is met harde schubben, dachten sommigen dat het om een soort vis ging. Ze noemden het dier dan ook 'de vis van het bos' en zagen geen kwaad in het vangen of eten ervan. Dat het dier wereldwijd ernstig bedreigd is en dat handel in schubdieren zware straffen kan opleveren, was voor velen onbekend.

Animaties en een kinderboek

Om deze onwetendheid te lijf te gaan, ontwikkelde Kumar creatieve manieren om mensen te informeren. Hij schreef een kinderboek gebaseerd op zijn eigen jeugd, waarin hij vertelt hoe hij ooit zelf een schubdier probeerde te vinden dat 's nachts bij het graven geluiden had gemaakt bij de koeienstal van zijn familie. Daarnaast liet hij een animatievideo maken waarin het verhaal van een schubdierjager en de consequenties van de illegale jacht versimpeld worden verteld. Hij schrijft ook gedichten en liedjes in lokale talen, om het bewustzijn te vergroten. Daarbij gebruikt hij humor en herkenning om begrip bij mensen te creëren.

Het schubdieren-overleg

Naast zijn educatieve werk organiseert Kumar jaarlijks een bijeenkomst van alle betrokkenen bij de situatie van de schubdieren in Nepal. Hier komen onderzoekers, beleidsmakers, politie, lokale leiders en natuurorganisaties bij elkaar om samen te bespreken hoe de

bescherming van het schubdier beter kan. Deze samenwerking tussen verschillende groepen is essentieel om de bescherming van het schubdier te laten werken. Kumar benadrukt dat natuurbescherming niet alleen draait om cijfers en rapporten, maar vooral ook om verhalen, mensen en om samenwerking.

Een Chinees schubdier in de typische opgerolde verdedigingshouding.

De kikker, de schimmel en de prins

Er was eens ... het natuurbeschermingsproject van Anthony Waddle in Australië lijkt wel op een sprookje. Echter is de vijand geen draak, maar een schimmel. In stilte is er een wereldwijde crisis gaande voor amfibieën. Veel experts vrezen dat we een groot deel van de kikkers en salamanders op aarde zullen verliezen aan een fatale schimmelinfectie, veroorzaakt door de schimmel *Batrachochytrium dendrobatidis*. Maar Anthony geeft de moed niet op. Hij heeft nog ideeën en werkt volhardend aan innovatieve oplossingen, als prins op het witte paard gewapend met moderne wetenschap.

Schimmelinfectie bedreigt amfibieën wereldwijd

De bewuste schimmel heeft zich over bijna alle continenten verspreid en vormt een dodelijke bedreiging voor amfibieën. Hij tast de huid aan – een cruciaal orgaan voor kikkers – waardoor ademhaling en vochtregulatie in het gedrang komen. De infectie is vaak dodelijk. Al tientallen jaren proberen wetenschappers grip te krijgen op deze pandemie onder kikkers en salamanders, maar tot voor kort bleef een werkende oplossing uit. Intussen zijn er wereldwijd al vele kikkerpopulaties uitgestorven.

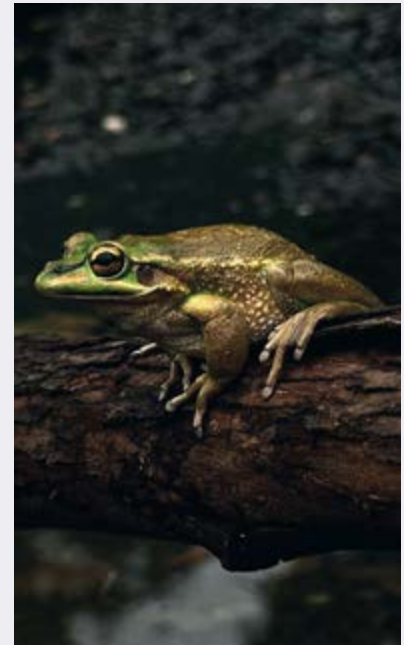
Kikkersauna's

Anthony kwam op een onverwacht idee. De schimmel houdt van koude omstandigheden, terwijl kikkers hun infectie beter kunnen bestrijden bij warmte. Anthony bood in een gecontroleerde omgeving kikkers een warme plek aan om te rusten in de vorm van grote, donkere bakstenen met ronde gaten erin: 'kikkersauna's'. Op juiste locaties geplaatst, vangen de

bakstenen de zonwarmte op en worden een stuk warmer dan de omgeving. De kikkers zochten deze omgeving bewust op. De resultaten waren baanbrekend. Niet alleen wisten de besmette kikkers de infectie te overwinnen, maar ze ontwikkelden zelfs immuniteit tegen volgende infecties. Een grote bron van hoop in een verder somber verhaal!

Buiten de gebaande paden

Hoe rooskleurig de resultaten ook zijn, Anthony weet dat het geen duurzame oplossing is. Het is onmogelijk om wereldwijd, voor alle kikkerpopulaties en ieder individu een kikkersauna-systeem op te zetten. Bovendien zou dat jaarlijks herhaald moeten worden voor alle jonge kikkers. Daarom onderzoekt hij nu ook radicalere oplossingen, zoals het gebruik van gentechnologie om kikkersoorten resistent te maken tegen de schimmel. Een ethisch beladen methode, maar mogelijk een noodzakelijke uitbreiding van de 'conservation toolbox'. Want zonder nieuwe methodes riskeren we het verlies van een hele klasse dieren die al miljoenen jaren op aarde bestaat.

De gouden boomkikker is een van de soorten die te lijden heeft van de fatale schimmelinfectie.

Anthony Waddle vertelt over zijn zelfbedachte kikkersauna's waardoor al veel amfibieën zijn gered.

Tekst: Rascha Nuijten

Korenwolven en GaiaZOO

Zoals u misschien uit de media hebt vernomen, is Burgers' Zoo sinds 1 juni 2025 eigenaar geworden van het mooie Limburgse dierenpark GaiaZOO Kerkrade. In zijn 20-jarig bestaan heeft dit park een goede reputatie opgebouwd op het gebied van lokaal soort- en natuurbehoud. Een prachtige aanvulling op Burgers' Zoo, dat zich vooral voor natuurbehoud in de tropen inzet. De korenwolf, die in Nederland alleen in Limburg voorkomt, is een van de focussoorten van de natuurbehoudsactiviteiten van GaiaZOO.

Verdwijnen van een soort

De korenwolf is een nachttief, vrij forse wilde hamster. Als reserve voor de winter stouwt elke korenwolf een paar kilo's graan in voorraadkamers onder de grond; daar komt zijn naam vandaan. De voorraadkamers maken onderdeel uit van hun ondergronds gangenstelsel, de 'burcht'. Aan het begin van deze eeuw, net toen GaiaZOO werd opgericht, ging het héél slecht met deze koddige knagers: er was nog maar één bekende, bewoonde 'burcht' van een korenwolf op Nederlandse bodem. De soort was letterlijk aan het verdwijnen in ons land.

Kweekcentrum achter de schermen

Snel werd door een stichting een kweekcentrum opgezet, dat ook resultaten boekte. In 2008 nam GaiaZOO het stokje over: nu zijn zij dé kweekplek van korenwolven. Achter de schermen van het park leven zo'n 150 van deze dieren. Elk voorjaar worden er via het fokprogramma

jonge korenwolven geboren. Deze jonge korenwolven groeien snel op en zijn binnen een paar weken zelfstandig. Een deel van de jonge dieren wordt hetzelfde jaar nog uitgezet in een geschikt leefgebied in Limburg: bij soortenrijke akkerranden. Sommige korenwolven krijgen een zender om, zodat ze te volgen zijn. Onderzoek is belangrijk om goed in kaart te brengen waar de losgelaten dieren zich ophouden. Later in het seizoen geboren korenwolven zijn vaak nog te klein om in hetzelfde jaar uitgezet te worden. Ze overwinteren in de dierentuin, doen het jaar erop mee met het fokprogramma en worden daarna alsnog uitgezet. Inmiddels zijn al meer dan 1700 in GaiaZOO geboren korenwolven weer losgelaten in de Limburgse natuur.

Indirecte hulp is ook belangrijk

Dieren uitzetten in een niet meer geschikt habitat heeft niet veel nut. Om het leefgebied van de korenwolf te verbeteren, worden daarom biodiversiteitstroken aangelegd. Dit zijn akkerranden die wor-

den ingezaaid met een mix van inheemse bloemen en kruiden. Dat is niet alleen positief voor de korenwolf, maar ook voor andere kwetsbare akkersoorten zoals de veldleeuwerik en patrijs! Het bleek ook dat uitgezette korenwolven gepakt werden door buizerds. In 2022 steunde GaiaZOO daarom een onderzoeksproject naar het jachtgedrag van de buizerd, met als doel door een aangepast beheer in het akkerlandschap de predatie te verminderen. Binnen het dierenpark zelf wordt de inheemse soort gepromoot in het LimburgHUIS, waar het om bedreigde lokale soorten als de vuursalamander, eikelmuis en korenwolf draait. Al deze inspanningen brengen wel resultaat: over zijn hele Europese verspreidingsgebied is de korenwolf helaas in de laatste twintig jaar op de Rode Lijst van 'niet bedreigd' naar 'ernstig bedreigd' verschoven. Terwijl in Limburg (en dus 'in Nederland'), waar de soort dus goede steun krijgt, nu naar schatting weer enkele honderden korenwolven in het wild leven!

Bijzondere kans!

Maak GRATIS kennis met GaiaZOO!

Om de overname van GaiaZOO op 1 juni 2025 te vieren, kunnen abonenthouders van Burgers' Zoo in de periode van 5 juli tot en met 31 augustus 2025 GaiaZOO gratis bezoeken op vertoon van hun geldige abonnementspassen. Abonenthouders van GaiaZOO kunnen op dezelfde wijze van ons Arnhemse dierenpark komen genieten in de zomervakantie.

Veel plezier!

Tekst: Constanze Mager en Roxan Havik

Zoë en Silos: een avontuur in Belize!

Veel abonneementhouders en andere fans zaten al weken in spanning in afwachting van de spreekwoordelijke witte rook, maar nu is het goede nieuws daar: ook dit jaar beleven Zoë en Silos weer een kleurrijk avontuur in een nieuwe musical! Deze keer treffen we onze helden aan in Belize, in het natuurgebied dat Burgers' Zoo al ruim 35 jaar beschermt. Bij de zeekoeienopvang maken ze kennis met een jonge zeekoe die binnenkort weer terug mag naar de mangrove, op zoek naar haar soortgenoten. Maar... kan ze dat wel, zo helemaal alleen? Gelukkig duikt er al snel hulp op uit onverwachte hoek. Hoe dit allemaal afloopt? Dat kunt u zelf komen bekijken vanaf zaterdag 12 juli 2025!

Jarenlange samenwerking met Van Hoorne Entertainment

Burgers' Zoo en Van Hoorne Entertainment werken al jarenlang met veel plezier samen. Naast de musicals over Zoë en Silos heeft Van Hoorne Entertainment ook videoclippen van de liedjes en televisieprogramma's in ons park opgenomen. We hebben een speciaal YouTube-kanaal van Zoë en Silos, waar je veel musicals kunt terugkijken thuis, maar ook zomerchallenges, videoclippen van liedjes, knutselvideo's, dansvideo's, avonturen als rangers in de zoo én zelfs

een tiendelige spannende televisieserie! Nieuwsgierig? [Youtube.com/zoesilos](https://www.youtube.com/zoesilos).

Praktische details op een rijtje

Zoë & Silos De Mangrove Musical is van zaterdag 12 juli tot en met zondag 17 augustus 2025 dagelijks vijf maal te zien in het Auditorium van het Safari Meeting Centre. De show duurt ongeveer 25 minuten en start om 11.00, 12.00, 13.30, 14.30 en 15.30 uur. De voorstelling start stipt op tijd, dus zorg ervoor dat u een kwartier voor aanvang in de Foyer grenzend aan het Auditorium bent. Direct na afloop van

elke show vindt een 'Meet & Greet' plaats met Zoë en Silos in het Safari Restaurant. Zaterdag 9 en woensdag 13 augustus 2025 vertaalt een gebarentolk bovendien alle vijf de dagelijkse shows.

Bij de entreprijs inbegrepen

Abonneementhouders kunnen de musical gratis bezoeken en overige geïnteresseerden hebben slechts een geldig entreebewijs tot het park nodig. Meer informatie vindt u op burgerszoo.nl/musical.

Tekst: Bas Lukkenaar

Zoë & Silos: De Mangrove Musical 12 juli t/m 17 augustus

Bij een zeezoenopvang in Belize maken Zoë & Silos kennis met een jonge zeezoen die binnenkort weer terug mag naar de mangrove, op zoek naar haar soortgenoten. Maar... kan ze dat wel, zo helemaal alleen? Gelukkig duikt er al snel hulp op uit onverwachte hoek! Hoe dit allemaal afloopt? Kom dat zelf bekijken!

Alle info en showtijden vindt u op burgerszoo.nl/musical

